

บทประพันธ์เพลงดุซญีนีพนธ์ “คีตนิพนธ์ชลมารค”
สำหรับวงซินธิไซเซอร์แชมเบอร์ออร์เคสตรา
Doctoral Music Composition: “Kita Niphon Cholamak”
For Synthesizer Chamber Orchestra

อรวดี ณะจันทร¹ และ พิมพชนก สุวรรณธาดา²

Onravadee Thanachan and Pimchanok Suwannathada

วันที่ส่งบทความ: 19 ตุลาคม 2565, วันที่แก้ไขบทความ: 29 พฤศจิกายน 2565,

วันที่ตอบรับบทความ: 6 ธันวาคม 2565

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการสร้างสรรค์บทประพันธ์เพลงดุซญีนีพนธ์ “คีตนิพนธ์ชลมารค” สำหรับบรรเลงด้วยเครื่องซินธิไซเซอร์ร่วมกับเครื่องดนตรีอะคูสติค ใช้ผู้บรรเลง 4 - 10 คน มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์บทประพันธ์เพลงสำหรับวงซินธิไซเซอร์แชมเบอร์ออร์เคสตรา สร้างองค์ความรู้ใหม่ในการประพันธ์เพลงโดยการผสมผสานแนวคิดทางมานุษยดนตรีวิทยา แนวคิดหลักที่ใช้คือแนวคิดดนตรีบรรยายเรื่องราว เนื้อหาของบทประพันธ์ได้รับแรงบันดาลใจจากขบวนพยุหยาตราทางชลมารค ในกระบวนการสร้างสรรค์ได้ศึกษาข้อมูลสำคัญด้านองค์ประกอบของดนตรีประกอบการเห่เรือ ผู้วิจัยได้ถอดเสียงทำนองเห่เรือ และเสียงดนตรีที่ใช้เป็นสัญญาณในขบวนเรือพระราชพิธีมาบันทึกด้วยโน้ตสากลนำมาสังเคราะห์เป็นวัตถุดิบที่ใช้ในการประพันธ์เพลงด้วยหลักการประพันธ์ดนตรีตะวันตก บทเพลงประกอบด้วย 4 ท่อน แต่ละท่อนใช้เครื่องดนตรีอะคูสติคต่างประเภทท่อนละ 2 ชิ้น บรรเลงร่วมกับซินธิไซเซอร์เพื่อสื่อความหมายของเรื่องราวแต่ละท่อน จากการประพันธ์เพลงพบว่าซินธิไซเซอร์มีบทบาทสำคัญในการสร้างเนื้อดนตรีเพื่อสนับสนุนแนวทำนองหลัก สามารถทำหน้าที่เป็นวงดนตรีขนาดใหญ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งสำคัญคือสามารถสร้างบรรยากาศที่มีสีสันหลากหลายด้วยการใช้เสียงจากกลไกทางเทคโนโลยีของเครื่อง ทำให้เสริมมิติทางเสียงและเรื่องราวของบทเพลงได้อย่างมีเอกลักษณ์

คำสำคัญ: แชมเบอร์ ซินธิไซเซอร์ ทำนองเห่เรือ

¹ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรสังคมศึกษาระดับปริญญาโท คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
อีเมล onravadee@gmail.com

Ph.D. Candidate, Program in Music Research and Development Faculty of Music, Silpakorn University.
E-mail onravadee@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษาระดับปริญญาโท คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
อีเมล suwannathada_p@silpakorn.edu

Asst.Prof.Dr. Program in Music Research and Development Faculty of Music, Silpakorn University.
E-mail suwannathada_p@silpakorn.edu

ABSTRACT

This dissertation discusses on the composition, Kita Nippon Cholamak, for synthesizer and chamber ensemble of four to ten musicians. This composition is an innovation from ethnomusicology aspect that encompasses the cultural and other fundamental dimensions of the Thailand's Royal barge procession into a new form of program music. The traditional sounds and barge chants performed during the Royal barge procession have been transcribed and combined with Western musical elements to produce a composition comprising of four contrasting movements. Each movement features a different pair of orchestral instruments combined with the synthesizer creating a new program music composition. According to the composition, the synthesizer provides a highly effective orchestral harmony that supports and enhances the main themes in the composition. Crucially, the modern synthesizer's sophisticated technology adds musical colours, enhances the ceremonial atmosphere invoked by the composition, and brings a unique character to the musical narrative.

KEYWORDS: Chamber, Synthesizer, Chants

บทนำ

เสียงจากเหตุการณ์สำคัญที่เกิดแรงบันดาลใจในการศึกษาครั้งนี้ เป็นเสียงที่ได้ยินจากการเสด็จพระราชดำเนินเลียบพระนครโดยขบวนพยุหยาตราทางชลมารคในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พุทธศักราช 2562 เป็นพระราชพิธีอันเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงออกถึงความรุ่งโรจน์ทางวัฒนธรรม ประเพณีในความเป็นชาติไทย และนับเป็นครั้งสำคัญทางประวัติศาสตร์ (ศานติ ภักดีคำ, 2562) ซึ่งว่ากันว่าไปตั้งแต่ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกในรัชกาลที่ 7 เมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2469 เป็นเวลาห่างกันถึง 94 ปี

แม้ว่าขบวนพระยุหยาตราทางชลมารคปฏิบัติสืบทอดมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เมื่อครั้งจัดกระบวนเรือหลวงออกต้อนรับคณะราชทูตและแห่งพระราชสาสน์ของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 จากกรุงศรีอยุธยามาเมืองลพบุรี และต่อมาจนถึงการฟื้นฟูพระราชประเพณีในสมัยรัตนโกสินทร์ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชโปรดให้ฟื้นฟูราชประเพณีกระบวนพระยุหยาตราทางชลมารคในการอัญเชิญพระแก้วมรกตแห่ข้ามฟากมาพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ต่อมาจนถึงพระราชพิธีบรมราชาภิเษกในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจนกระทั่งหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 มาจนถึงในสมัยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้รื้อฟื้นธรรมเนียมนี้ขึ้นอีกครั้งในปี พ.ศ. 2500 เพื่อฉลอง 25 พุทธศตวรรษ และการเสด็จพระราชดำเนินไปถวายผ้าพระกฐิน ณ วัดอรุณราชวราราม และพระราชพิธีอื่น ๆ

รวม 17 ครั้ง นับได้ว่าการเสด็จพระราชดำเนินโดยขบวนพระยุหยาตราทางชลมารคเนื่องในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พ.ศ. 2562 เป็นพระราชพิธีที่กลับมาเกิดขึ้นอีกครั้ง

เรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเบื้องต้นเหล่านี้ ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญและความยิ่งใหญ่ที่เกิดขึ้นจนทำให้เกิดแรงบันดาลใจที่จะสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อแสดงถึงความประทับใจในวัฒนธรรมประเพณีของชาติ โดยใช้แนวคิดดนตรีบรรยายเรื่องราว (Program Music) นำเสียงที่ได้จากพระราชพิธีขบวนพระยุหยาตราทางชลมารคมาใช้เป็นวัตถุดิบในการประพันธ์เพลง วัตถุดิบสำคัญคือเสียง “เห่เรือ”

ผู้วิจัยมีแนวคิดสร้างบทเพลงในรูปแบบวงแชมเบอร์ ซึ่งเป็นวงดนตรีขนาดเล็ก มีข้อจำกัดในเรื่องพลังเสียงและสีส่น จึงมีแนวคิดนำเครื่องซินธิไซเซอร์ (Synthesizer) มาผสมผสานกับเครื่องดนตรีอะคูสติคเพื่อเสริมเสียงของวงมีพลังและสีส่นเสมือนวงแชมเบอร์ออร์เคสตรา ให้มีความยิ่งใหญ่สัมพันธ์กับเรื่องราวที่น่าเสนอ

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อสร้างสรรค์บทประพันธ์เพลงสำหรับวงซินธิไซเซอร์แชมเบอร์ออร์เคสตราที่ใช้เรื่องราวของเสียงเห่เรือในขบวนพยุหยาตราทางชลมารค
2. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการประพันธ์เพลงโดยการผสมผสานแนวคิดทางมานุษยดนตรีวิทยา

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. **ดนตรีแชมเบอร์ (Chamber Music)** หมายถึง ดนตรีที่มีจำนวนผู้เล่นเหมาะสมกับการแสดงดนตรีในห้องหรือพื้นที่ขนาดเล็ก คำว่า “chamber” แปลว่าห้อง ประกอบด้วยนักดนตรี 3-8 คนหรือมากกว่าเล็กน้อย (ณัชชา พันธุ์เจริญ, 2564) ด้วยขนาดของวงแชมเบอร์ที่สามารถจัดแสดงได้ตั้งแต่ห้องขนาดเล็กขึ้นไป จึงนำรูปแบบขนาดวงมาประพันธ์บทเพลง โดยนำเครื่องซินธิไซเดอร์เข้ามาผสมในวง เพื่อสร้างสีส่นที่หลากหลายให้การสื่อสารบทเพลงได้สมบูรณ์ขึ้น และสามารถเสริมพลังเสียงได้ด้วยการใช้เครื่องดนตรีน้อยชิ้น

2. **ดนตรีบรรยายเรื่องราว (Program Music)** เป็นบทเพลงที่ประพันธ์ขึ้น จากแรงบันดาลใจที่ได้จากเรื่องราวต่าง ๆ เช่น ภาพ เสียง บรรยากาศ บทกวี เป็นต้น มีการพัฒนาจนสมบูรณ์และเป็นที่ยอมรับในยุโรแมนติก ซึ่งเป็นยุคที่ผู้ประพันธ์แสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึกตามต้องการ มักตั้งชื่อเพลงให้สอดคล้องกับเรื่องราว ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรมดนตรีตะวันตกที่ประพันธ์ด้วยแนวคิดดนตรีบรรยายเรื่องราว นำมาเป็นแบบอย่างในการสร้างสรรค์บทประพันธ์เพลง

3. **ประวัติความเป็นมาของขบวนพระยุหยาตราทางชลมารค** เป็นพระราชพิธีทางน้ำของไทยที่สืบทอดมาอย่างยาวนานปรากฏหลักฐานชัดเจนในสมัยอยุธยา โดยมีเรือพระราชพิธีจัดเป็นริ้วขบวนตามราชประเพณีสำหรับการเสด็จพระราชดำเนินทางน้ำไปในการต่าง ๆ ของพระมหากษัตริย์

4. องค์ประกอบของการเห่เรือในขบวนพยุหยาตราทางชลมารค มีดังนี้

บทเห่เรือ เป็นบทหรือกรอนที่ใช้คำประพันธ์ 2 รูปแบบ เริ่มด้วยโคลงสี่สุภาพจำนวน 1 บท ต่อด้วยกาพย์ยานี 11 เนื้อหาเป็นการขยายความเรื่องราวเช่นเดียวกับโคลง รวมเรียกว่า “กาพย์เห่เรือ” เนื้อเรื่องในการประพันธ์มีความแตกต่างกันไปตามวาระ

ทำนองเห่เรือในขบวนพยุหยาตราทาง สืบทอดมาตั้งแต่ครั้งโบราณ ใช้เฉพาะในพระราชพิธีขบวนพระยุหยาตราทางชลมารค ประกอบด้วย 4 ทำนอง (เจตชรินทร์ จิร สันติธรรม, 2555)

1) ทำนองเกรินโคลง เมื่อพระมหากษัตริย์เสด็จประทับในเรือพระที่นั่ง พนักงานเห่เริ่มเห่เกรินโคลงหรือเรียกว่า “เกรินเห่” เป็นทำนองเริ่มต้นพร้อมกับเรือพระที่นั่งเคลื่อนที่ออกจากท่าไปประจำตำแหน่งในริ้วขบวนเรือพระราชพิธีที่จอดรออยู่กลางแม่น้ำ ทำนองนี้ไม่มีลูกคู่ร้องรับ

2) ทำนองข้าละเห่ ทำนองข้าละเห่เริ่มหลังจากเห่เกรินโคลงจบ ขึ้นต้นด้วยคำว่า “เห่เอ๋ย” เมื่อขึ้นบทใหม่ทุกครั้ง เป็นสัญญาณให้ฝีพายเรือพระราชพิธีทุกลำเริ่มเคลื่อนขบวน ทำนองนี้ไม่มีลูกคู่ร้องรับ

3) ทำนองมูลเห่ ทำนองมูลเห่เป็นทำนองที่ใช้ระยะเวลาในการเห่ยาวมากกว่าทำนองอื่น มีลูกคู่ร้องรับ เมื่อเห่ทำนองข้าละเห่จบ 1 บท พนักงานเห่เรือเริ่มขึ้นทำนองมูลเห่ พนักงานเห่เรือเป็นผู้กำหนดความยาวของทำนองให้สัมพันธ์กับระยะทาง

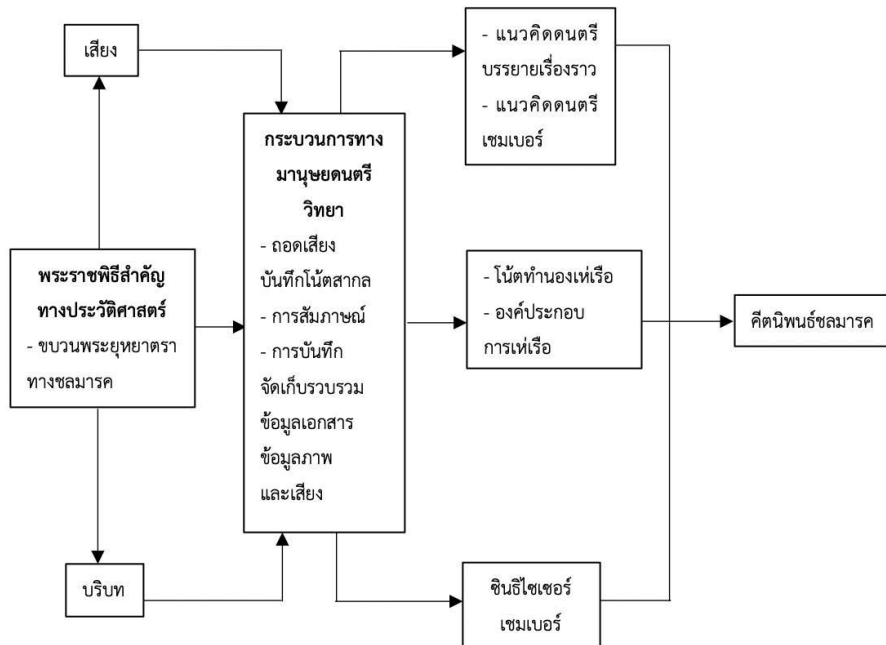
4) ทำนองสวะเห่ ทำนองสวะเห่เป็นทำนองสุดท้ายในการเห่เรือ มีลูกคู่ร้องรับ เมื่อเรือพระที่นั่งใกล้ถึงที่หมาย พนักงานเห่เรือเริ่มเห่ทำนองสวะเห่ขึ้นต้นด้วยคำว่า “ข้าแลเรือ” เพื่อเป็นสัญญาณให้ฝีพายในเรือพระราชพิธีทุกลำทราบว่ายเรือพระที่นั่งใกล้ถึงที่หมายแล้ว ขณะที่เรือพระที่นั่งกำลังเข้าเทียบท่าต้องตัดจบด้วยขึ้นประโยค “ศรีชัยแก้วพ่อเอ๋ย”

พนักงานเห่เรือ คือผู้ทำหน้าที่เห่เรือในขบวนพยุหยาตราทางชลมารค ในการทำหน้าที่แต่ละครั้งประกอบด้วยพนักงานเห่เรือตัวจริงและพนักงานเห่เรือสำรอง ต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจในการเลือกใช้เสียงให้เหมาะสมกับลักษณะการพาย เพื่อควบคุมความเร็วของเรือ ตลอดจนการใช้จำนวนบทเห่ตัดทอนหรือเพิ่มให้เหมาะสมสอดคล้องกับระยะทางในแต่ละครั้ง (ณัฐวิทย์ อร่ามเกลื้อ. การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 มีนาคม 2563)

5. **เสียงสัญญาณในขบวนพยุหยาตราทางชลมารค** ใช้ส่งสัญญาณให้ผู้ทำหน้าที่ต่าง ๆ ในเรือแต่ละลำปฏิบัติตามความหมายของสัญญาณเพื่อความพร้อมเพรียงได้แก่ เสียงสัญญาณจากเครื่องดนตรี กรับพวง วงปี่ชวา กลองแขก แตรเดี่ยว เส้า

6. **ซินธิไซเซอร์ (Synthesizer)** เป็นเครื่องสังเคราะห์เสียงจัดอยู่ในประเภทเครื่องดนตรีไฟฟ้า (Electronic Music Instrument) มีคุณสมบัติในการสร้างเสียงได้หลากหลายรูปแบบ เช่น การเลียนเสียงเครื่องดนตรีธรรมชาติ การประดิษฐ์เสียงใหม่ เป็นต้น ใช้เทคโนโลยีการสังเคราะห์เสียงในรูปแบบของฮาร์ดแวร์โดยอาศัยกลไกของคีย์บอร์ดควบคุมการทำงาน หรือบรรจุอยู่ในโปรแกรมซอฟต์แวร์ที่ใช้ในเครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับกระบวนการผลิตดนตรี

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา: ผู้วิจัย

วิธีดำเนินการสร้างสรรค์

1. กำหนดวิธีการหาข้อมูลตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาด้วยกระบวนการมานุษยดนตรีวิทยา นำทำนองการเหนือ ณ ปัจจุบัน มาบันทึกด้วยระบบโน้ตดนตรีสากล เพื่อให้เห็นต้นแบบอย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนศึกษาบริบทที่มีความเกี่ยวข้องต่าง ๆ
2. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อทำการคัดเลือกองค์ประกอบที่สนใจนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการประพันธ์เพลงให้เกิดความสอดคล้องกับเหตุการณ์
3. การประพันธ์บทเพลง ศึกษาแนวคิดทฤษฎี รวมทั้งบทเพลงต้นแบบ รวมทั้งขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ
4. จัดทำโน้ตฉบับเต็ม (Full Score) และแยกเครื่องดนตรี (Instrument Part)
5. คัดเลือกนักดนตรี และทดลองซ้อมที่ละกลุ่มเครื่องดนตรีกับซินธิไซเซอร์
6. นำข้อคิดเห็นจากนักดนตรี ข้อมูลจากการซ้อมจริงและนำคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไขในการจัดทำโน้ตฉบับสมบูรณ์เพื่อเตรียมแสดงจริง

7. เผยแพร่ผลงานสู่สาธารณชนประกอบด้วยการแสดงคอนเสิร์ต นำเสนอผลการสร้างสรรค์ในรูปแบบวิทยานิพนธ์ และเขียนบทความวิจัยเผยแพร่

อรรถาธิบายบทประพันธ์เพลง

บทประพันธ์เพลงชุดนี้บทประพันธ์ “คีตนิพนธ์ชลมารค” สำหรับวงซินธิไซเซอร์แชมเบอร์ออร์เคสตรา ประกอบด้วย 4 ท่อน ดังนี้

ท่อนที่ 1 ประโคมก้องท้องธารา (ไวโอลิน เชลโล)

ท่อนที่ 2 เปิกนภาเกริ่นโคลงขาน (ฟลูต โอโบ)

ท่อนที่ 3 ชลมารคเริงสราญ (ทรัมเป็ต ฮอว์น)

ท่อนที่ 4 เกษมศานต์ท้าวธานี (ไวโอลิน เชลโล ฟลูต โอโบ ทรัมเป็ต ฮอว์น)

ในแต่ละท่อนดำเนินเนื้อหาตามขั้นตอนในพระราชพิธีชบวนพระยุหยาตราทางชลมารค และอาศัยองค์ความรู้ที่ได้จากกระบวนการทางมานุษยดนตรีวิทยานำมาสร้างสรรค์บทเพลงให้ดำเนินเรื่องราวสอดคล้องกับลำดับเหตุการณ์แนวคิดในการสร้างสรรค์มีดังนี้

1. บทบาทของซินธิไซเซอร์

การนำซินธิไซเซอร์ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีไฟฟ้าเข้ามาผสมผสานกับเครื่องดนตรีอะคูสติคในรูปแบบวงแชมเบอร์ มีส่วนช่วยให้การบรรเลงบทเพลงมีเนื้อดนตรีและสีสันยิ่งขึ้น ในการประพันธ์เพลงครั้งนี้นำซินธิไซเซอร์มาใช้ในบทเพลง 3 ลักษณะ

1.1 การใช้ในบทบาทการประสานเสียง

ในบทเพลงทั้ง 4 ท่อนเลือกใช้เสียงสังเคราะห์จากซินธิไซเซอร์ในการประสานเสียงเป็นหลัก บางเสียงเป็นเสียงที่เครื่องอะคูสติคไม่สามารถทำได้สะดวก ได้แก่

ท่อนที่ 1 การใช้เสียงกลุ่มเครื่องสายผสมกับเสียงนักร้องประสานเสียงจากเครื่องซินธิไซเซอร์ ทำให้นำมาบรรเลงได้ในสถานที่ขนาดเล็กโดยยังคงไว้ซึ่งองค์ประกอบของบทเพลงทำนองในช่วงนี้กระชั้นขึ้นและมีเนื้อดนตรีเด่นชัดเสมือนเรือกำลังเคลื่อนที่ด้วยการพาย เชลโลทำหน้าที่บรรเลงทำนองหลักด้วยลีลาเพลงเรือของชาวเวนิส หรือเรียกว่า “บาร์กาโรล” (Barcarolle) ที่นิยมใช้อัตราจังหวะ 12/8 จุดสำคัญคือการนำบันไดเสียงเพนตาโทนิคมาใช้สื่อถึงประเพณีวัฒนธรรมทางน้ำของไทย

ภาพที่ 2 การใช้ซินธิไซเซอร์ในบทบาทการประสานเสียงท่อนที่ 1

ที่มา: ผู้วิจัย

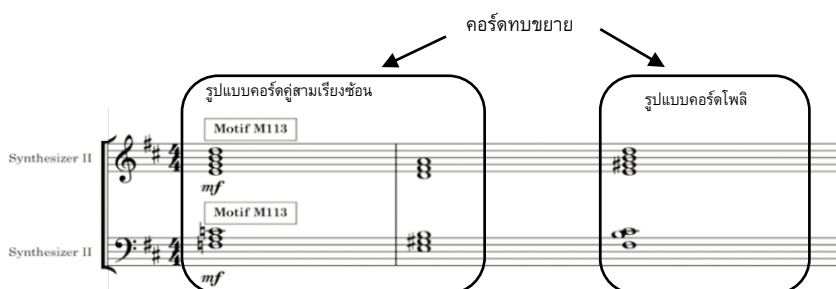
ท่อนที่ 2 การใช้เสียงสังเคราะห์เพื่อรองรับให้กับเสียงเห่เรือและโอโบ ได้นำเสียงสังเคราะห์ที่เครื่องดนตรีจริงไม่สามารถผลิตเสียงได้มาสร้างบรรยากาศความระยิบระยับของสายน้ำ ช่วยสร้างมิติเสียงให้แนวทำนองและสร้างบรรยากาศได้ตามความหมายของท่อนนี้ ผู้ประพันธ์คัดทำนองจากการถอดเสียงทำนองเกรินโคลงด้วยหลักการทางมานุษยดนตรีวิทยา ใช้แนวคิดการรับร้องในแบบของดนตรีไทยที่ใช้บี๊ในป่าเลียนเสียงขับร้อง ถือเป็นเทคนิคขั้นสูง (บี๊บ คงลายทอง, 2538) ในบทเพลงนี้ใช้บี๊ในทางสากลคือโอโบแปรเปลี่ยนเสียงเห่ด้วยการซ้ำทำนองเดียวกัน การประสานเสียงใช้การขนานคู่ 5 ทบคู่ 8 เพอร์เฟกต์ โดยตัดคู่ 3 ออกไปเพื่อต้องการให้เกิดเสียงเปิด ทำให้แนวทำนองโดดเด่น และในช่วงท้ายเป็นการอ่านบทร้อยแก้วที่ถอดความจากบทเกรินโคลงประกอบดนตรี โดยผู้ประพันธ์ใช้การบันทึกจังหวะการอ่านบทร้อยแก้วด้วยโน้ตดนตรีสากลเพื่อต้องการให้การอ่านสัมพันธ์กับเสียงดนตรี

ภาพที่ 3 ทำนองเห่เรือและการใช้ซินธิไซเซอร์ในบทบาทการประสานเสียงท่อนที่ 2
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 4 การใช้ซินธิไซเซอร์ประกอบดนตรีและบทร้อยแก้ว
ที่มา: ผู้วิจัย

ท่อนที่ 3 สื่อถึงการเคลื่อนขบวนเรือพระราชพิธีพระยุหยาตราทางชลมารคไปตามแม่น้ำเจ้าพระยาจนถึงที่หมาย ประกอบด้วย 3 ทำนองเรียงตามลำดับขั้นตอนเริ่มจาก ซ้ำละเห่ มูลเห่ และสวะเห่ ใช้แนวประสานเสียงจากซินธิไซเซอร์ ผสมเสียงระหว่าง “Dyno Wurli” กับเสียง “Mourn String” เป็นเสียงสังเคราะห์ของเปียโนไฟฟ้าประเภทหนึ่งยี่ห้อ “Wurli” นำมาปรับแต่งเสียงด้วยเทคนิค “Dyno” เมื่อผสมกันทำให้เกิดเสียงเปียโนไฟฟ้าที่มีปลายเสียงสั่น (Tremolo) และมีเสียงที่กว้างขึ้น โดยใช้รูปแบบคอร์ดคู่สามเรียงซ้อน (Tertian Chord) และคอร์ดโพลิ (Polychord) เพื่อทำให้เกิดคอร์ดทบขยาย (Extended Chord) เป็นการเสริมชั้นให้เสียงประสานมีมิติแผ่กว้างเหมือนผืนแม่น้ำเจ้าพระยาที่กว้างใหญ่รองรับขบวนเรือพระราชพิธีที่กำลังเคลื่อนขบวนเป็นริ้วใช้เครื่องดนตรีน้อยชิ้น

ภาพที่ 5 การใช้คอร์ดทบขยายในรูปแบบคอร์ดคู่สามเรียงซ้อนและคอร์ดโพลิ

ที่มา: ผู้วิจัย

ท่อนที่ 4 การประสานเสียงในช่วงนี้ใช้คอร์ดทบขยายด้วยการใช้เสียงกลุ่มเครื่องเป่าทองเหลืองในลักษณะเสียงอิเล็กทรอนิกส์ผสมด้วยเสียงเสมือนจริง (Syn Brass) ทำให้ได้เสียงที่แตกต่างไปจากเครื่องดนตรีอะคูสติคเสริมสีสันและพลังเสียงให้บทเพลง

1.2 การใช้ในบทบาททำนองหลัก

การนำเสียงจากซินธิไซเซอร์ใช้ในบทบาททำนองหลักด้วยเสียงเสมือนเครื่องดนตรีจริง ช่วยเสริมพลังเสียงให้กลุ่มเครื่องดนตรีทำให้ทำนองหลักชัดเจน ในอีกลักษณะการนำเสียงสังเคราะห์ที่มีมวลเสียงหนาเป็นเสียงที่เครื่องดนตรีอะคูสติคไม่สามารถผลิตได้ เช่นเสียง “Analog Moog Lead” ในท่อนที่ 3 เป็นเสียงที่หนา มีการสะท้อนของปลายเสียงเป็นห้วง ๆ ทำให้แนวทำนองเปลี่ยนสีสันไปจากเดิม เป็นต้น

1.3 การใช้ในบทบาททำนองรอง

ทำนองรอง (Countermelody) เป็นแนวทำนองที่มีบทบาทเสริมมิติให้ทำนองหลัก การนำเสียงจากซินธิไซเซอร์มาใช้ในทำนองรองช่วยให้บทเพลงมีสีสันเพิ่มขึ้นด้วยการนำเสียงต่าง ๆ มาผสมเกิดเป็นเสียงที่มีหลายแนวบรรเลงพร้อมกันด้วยผู้บรรเลงเพียงคนเดียวได้

ภาพที่ 6 ตัวอย่างทำนองรองของแนวซินธิไซเซอร์ในท่อนที่ 3

ที่มา: ผู้วิจัย

2. การเลือกเครื่องดนตรีอะคูสติคมาใช้ร่วมกับซินธิไซเซอร์

ใช้แนวคิดการเลือกเครื่องดนตรีอะคูสติคจากประเภทเครื่องดนตรีที่เป็นองค์ประกอบในวงออร์เคสตรา มาบรรเลงร่วมกันได้แก่ เครื่องสาย เครื่องเป่าลมไม้ เครื่องเป่าทองเหลือง และเครื่องกระทบโดยนำมาบรรเลงร่วมกับซินธิไซเซอร์ที่ละกลุ่มเครื่องดนตรี เพื่อให้แสดงสีนันทนาการของเครื่องดนตรีแต่ละประเภทได้ชัดเจน คัดเลือกเครื่องดนตรีในแต่ละกลุ่มจากช่วงเสียงเครื่องดนตรี ให้ครอบคลุมช่วงเสียงต่ำไปจนถึงช่วงเสียงสูง โดยกลุ่มเครื่องโทนเสียงกลางไปถึงเสียงสูงใช้ไวโอลิน ฟลูต ทรัมเป็ต และเสียงกลางลงมาถึงเสียงต่ำ ใช้เชลโล โอโบ ฮอว์น โดยเลือกใช้เครื่องดนตรีแต่ละประเภทให้สอดคล้องกับเรื่องราวในแต่ละท่อนได้แก่

ท่อนที่ 1 สื่อถึงเรื่องราวประวัติความเป็นมาของขบวนพระยุหยาตราทางชลมารคซึ่งตรงกับยุคบาโรกในฝั่งดนตรีตะวันตก เครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายตระกูลไวโอลินกำลังเริ่มเป็นที่นิยม

ท่อนที่ 2 ประพันธ์โดยใช้แนวคิดการใช้เครื่องดนตรีเลียนเสียงร้อง ทำนองที่นำมาเป็นวัตถุดิบเป็นทำนองแรกของการเห่เรือคือบทเกริ่นโคลง ในท่อนนี้ได้นำโอโบมีลักษณะเสียงที่เด่นชัดและฟลูตที่มีความคล่องตัว

ท่อนที่ 3 เป็นท่อนที่ต้องการความสง่างาม สื่อถึงช่วงขบวนเรือพระราชพิธีออกขบวนไปจนถึงที่หมาย จึงนำเครื่องเป่าทองเหลืองได้แก่ ฮอว์นซึ่งมีบุคลิกเสียงที่สง่าผ่าเผย หรือใช้เสียงแบบนุ่มนวลได้ดี บรรเลงแนวทำนองเห่เรือ และทรัมเป็ตซึ่งมีบุคลิกให้ความรู้สึกอีกหักเห หรือนุ่มนวลอ่อนหวาน นำมาบรรเลงแนวทำนองลูกคู่

นอกจากนั้นผู้ประพันธ์นำลักษณะจังหวะ “หน้าทับโยน” เป็นหนึ่งในหน้าทับที่วงปี่ชวาคลองแขกใช้บรรเลงในพระราชพิธียุหยาตราทางชลมารคขณะเคลื่อนขบวนไปตลอดเส้นทางจนถึงที่หมาย (ยุทธนา ชิดท้วม, การสื่อสารส่วนบุคคล, 1 เมษายน 2565) นำมาพัฒนา

ลักษณะจังหวะ (Rhythmic Development) ใช้ลักษณะจังหวะหน้าทับที่ถนัดเสียงและบันทึกด้วยโน้ตดนตรีสากล (สทวัฒน์ ปลื้มปรีชา, 2544)

ภาพที่ 7 ทำนองที่พัฒนาจากลักษณะจังหวะหน้าทับโยนบรรเลงด้วยทรมเป็ตและฮอร์น
ที่มา: ผู้วิจัย

ท่อนที่ 4 เป็นท่อนที่แสดงความรู้สึกสนุกสนาน เป็นการนำเครื่องดนตรีอะคูสติคที่ใช้ในบทประพันธ์ทุกชิ้นมาบรรเลงร่วมกันทั้งหมดเพื่อให้บทเพลงมีสีสันที่หลากหลาย

การเลือกใช้เสียงประกอบบรรยากาศ

เสียงในการประกอบบรรยากาศมีส่วนช่วยเติมเต็มจินตนาการ ช่วยเพิ่มสีสันให้บทเพลงในบทประพันธ์ได้คัดเลือกเสียงให้สอดคล้องกับบรรยากาศในเหตุการณ์จริง นำมาประกอบไว้เป็นบางช่วง โดยนำตัวอย่างเสียงในรูปแบบของไฟล์เสียงดิจิทัลมาทำการแต่งเติมให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงได้แก่ การนำเสียงเคาะไม้มาสร้างเสียงกระทึกกระทึก การใช้เสียงพายกระทบน้ำ

อภิปรายผล

งานสร้างสรรค์บทประพันธ์เพลงดุซงึนนิพนธ์ “คีตนิพนธ์ชลมารค” สำหรับวงซินธิไซเซอร์แชมเบอร์ออร์เคสตรา เป็นดนตรีบรรยายเรื่องราวที่เกิดจากแรงบันดาลใจของเสียงแห่งเรือในขบวนพระยุหยาตราทางชลมารค จำนวน 4 ท่อน เผยแพร่ต่อสาธารณชนในรูปแบบการแสดง มีแนวคิดสำคัญคือการทดลองประพันธ์เพลงให้วงดนตรีขนาดแชมเบอร์ซึ่งใช้จำนวนผู้เล่นไม่เกิน 10 คนสามารถบรรเลงได้อย่างมีสีสันและมีพลังเสียงด้วยการนำเครื่องซินธิไซเซอร์มาร่วมบรรเลง

จากการทดลองฝึกซ้อมด้วยโน้ตร่างที่ 1 ด้านเทคนิควิธีบรรเลงพบว่าการปรับช่วงเสียงและโน้ตบางตัวในกลุ่มเครื่องเป่าให้บรรเลงได้เหมาะสมกับระบบนิ้วและการใช้ลมควบคุมเครื่องดนตรี ผู้ประพันธ์ปรับโน้ตโดยนำความคิดเห็นของนักดนตรีมาร่วมพิจารณาแต่ยังคงรักษาเค้าโครง

บทเพลงเดิมไว้ หลังจากนั้นได้ทำการทดลองเสียงในส่วนของซินธิไซเซอร์ พบว่าช่วงที่มีการใช้เสียงที่ผสมกันมากกว่า 1 เสียงเมื่อนำมาบรรเลงจริงต้องปรับค่าความดังให้สมดุลกันเพิ่มเติมจากค่าเสียงที่กำหนดไว้ในเบื้องต้น จึงเป็นสิ่งที่ต้องตรวจสอบก่อนนำไปใช้งานแสดงจริง ด้านการร้องทำนองให้ผู้ร้องใช้โน้ตที่ได้จากการถอดเสียงเป็นแนวทางหลักในการร้องด้วยทำนองต้นแบบ แต่ในการปฏิบัติจริงผู้ร้องมักเคยชินกับการใช้เสียงอื่นไปตามธรรมชาติของผู้ร้องผสมผสานในการร้องร่วมด้วย จึงได้ทำการปรับโน้ตอีกครั้งตามวิธีการออกเสียงของผู้ร้อง ในบทประพันธ์นี้ผู้ประพันธ์ได้เปิดโอกาสให้นักดนตรีบรรเลงโดยการตีความในมุมมองของผู้ร้องและบรรเลง

หลังจากปรับแก้ไขออกมาเป็นโน้ตร่างที่ 2 ทำการทดลองซ้อมรวมวงและทำการบันทึกเสียงเพื่อนำมาตรวจสอบอีกครั้ง พบว่าเครื่องซินธิไซเซอร์มีบทบาทอย่างมากในการทำหน้าที่บรรเลงเสียงประสานและเล่นแนวทำนองรองให้กับเครื่องดนตรีอะคูสติค ช่วยเสริมเนื้อดนตรีและสีสันให้กับบทเพลง รวมทั้งการใช้บรรเลงทำนองหลัก

จัดทำโน้ตร่างที่ 3 พบว่าซินธิไซเซอร์สามารถพัฒนาปรับการใช้เสียงในเชิงการสร้างสรรค์ให้แสดงศักยภาพของเครื่องเพิ่มขึ้นกว่าเดิมได้ การเพิ่มสีสันด้วยเครื่องหมายการควบคุมลักษณะเสียง (Articulation) ให้เหมาะสมในแต่ละเครื่องมือ เมื่อนำมาปรับปรุงออกเป็นโน้ตฉบับสมบูรณ์พบว่าทำให้เพลงมีอัตลักษณ์แปลกต่างไปจากเดิมในด้านสีสันแต่ยังคงความหมายและโครงสร้างของบทเพลงไว้ การเลือกเสียงซินธิไซเซอร์จึงมีบทบาทและเป็นตัวแปรสำคัญต่อการแสดงอัตลักษณ์ของบทเพลง

การนำเทคโนโลยีนวัตกรรมด้านดนตรีที่มีในเครื่องซินธิไซเซอร์มาผสมผสานทำให้สร้างเนื้อดนตรีสีสันให้กับบทเพลงได้เสมือนบรรเลงด้วยวงขนาดใหญ่ จำเป็นต้องอาศัยนักดนตรีที่มีความชำนาญในเครื่องมือ รวมถึงทักษะทั้งทางด้านการบรรเลงและการควบคุมเครื่องซินธิไซเซอร์ในสถานการณ์การแสดงจริง ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญในการแสดงบทบาทของเครื่องมือออกมาได้มากนักน้อยเพียงใด การคัดเลือกผู้บรรเลงในตำแหน่งซินธิไซเซอร์ซึ่งใช้เป็นเครื่องดนตรีชิ้นสำคัญที่มีบทบาทในเพลงจำเป็นต้องใช้นักดนตรีที่มีคุณสมบัติดังกล่าว วงซินธิไซเซอร์เซมเบอร์ออร์เคสตราจึงจะสามารถบรรเลงออกมาได้อย่างเต็มประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ของผู้ประพันธ์

ผลจากการดำเนินตามขั้นตอนดังกล่าว เกิดองค์ความรู้ใหม่ในการประพันธ์เพลงที่น่าเสียงจากบรรยากาศเหตุการณ์และเรื่องราว ผสมผสานกับความรู้สึกร่วมที่เกิดจากแรงบันดาลใจ นำมาสร้างสรรค์ด้วยทฤษฎีและเทคนิคการประพันธ์เพลงดนตรีตะวันตก สามารถสร้างดนตรีบรรยายเรื่องราวเป็นแบบอย่างสำหรับผู้สนใจในการประพันธ์เพลงต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การนำเทคโนโลยีเครื่องดนตรีไฟฟ้ามาบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีอะคูสติคสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดในด้านการเลือกใช้เสียงให้เหมาะสมตามยุคสมัยไปตามเทคโนโลยีด้านเครื่องดนตรีไฟฟ้าที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา

2. การสร้างสรรค์บทเพลงให้กับวงชมเบอร์สามารถใช้การผสมวงด้วยเครื่องดนตรีในรูปแบบอื่น ๆ ต่อไปได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

นำไปเรียบเรียงขยายให้กับวงออร์เคสตราเป็นการเพิ่มมิติและสีสันให้กับบทเพลง

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2558). *เรือพระราชพิธี*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- เจตชนินทร์ จิรสันติธรรม. (2555). เพลงเห่ : กระบวนการในวัฒนธรรมไทย. [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขุภักดิ์บัณฑิต (ดนตรี) ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร. (2552). *การประพันธ์เพลงร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัชชา พันธุ์เจริญ. (2564). *พจนานุกรมศัพท์ดุริยางคศิลป์*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ธนาเพรส.
- ณัฐวิภา อร่ามเกลื้อ. (2563, 18 มีนาคม). สัมภาษณ์โดยอรวิดี ธนะจันทร์[การบันทึกเสียง]. ผู้อำนวยการกองเรือเล็ก กรมขนส่งทางเรือ กองทัพเรือ, กรุงเทพฯ.
- ป๊อบ คงลายทอง. (2538). เพลงปี่พาทย์ : การวิเคราะห์ทางดนตรีวิทยาและภาพสะท้อนแห่งความงาม [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต (วัฒนธรรมศึกษา) ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ยุทธนา ชิตท้วม. (2565, 1 เมษายน). สัมภาษณ์โดยอรวิดี ธนะจันทร์[การบันทึกเสียง]. ดุริยางคศิลป์อาวุโส สำนักการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม, กรุงเทพฯ.
- ศานติ รักดีคำ. (2562). *พระเสด็จโดยแดนชล เรือพระราชพิธีและขบวนพยุหยาตราทางชลมารค*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- สทวัฒน์ ปลื้มปรีชา. (2544). วงกลองแขก: วงปี่กลองในพระราชพิธีไทย. [ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยมหิดล.